

Tweedeling

Bas Jacobs

De Groene Amsterdammer, 131, 5 (2 februari), p.9

Technologische ontwikkeling en internationale handel zijn de motoren van de voortdurende stijging van de welvaart, waar ook ter wereld. Maar, de voortschrijdende automatisering in het bedrijfsleven, de concurrentie van lagelonenlanden en de komst van buitenlandse werknemers worden ook als een bedreiging ervaren, met door laaggeschoolde werknemers. Terecht. De vruchten van nieuwe technologie en vrijhandel worden ongelijk verdeeld.

In 1975 schreef Jan Tinbergen -- de enige Nederlandse Nobelprijswinnaar in de economie ooit -- dat hooggeschoolden beter overweg kunnen met nieuwe technologieën. Technische ontwikkeling vergroot de arbeidsvraag naar hooggeschoolden meer dan die naar laaggeschoolden en de inkomensverschillen tussen lager en hoger opgeleiden nemen daardoor toe. Alleen als het aanbod de vraag naar hoger opgeleiden kan bijbenen, wordt voorkomen dat laaggeschoolde werknemers steeds minder gaan verdienen. Tinbergen sprak daarom over de race tussen scholing en technologie.

Ook de internationalisering van de economie vergroot de tweedeling tussen hoog- en laaggeschoolden. Westerse landen specialiseren zich in hooggeschoolde productie en arbeidsintensieve bedrijven verplaatsen zich naar de lagelonenlanden. Daarnaast neemt het aanbod van lager geschoolden uit met name de voormalige Oostbloklanden toe en dit zet de laaggeschoolde lonen in Nederland onder druk.

In de naoorlogse periode is de toenemende vraag naar geschoolden in vrijwel hetzelfde tempo gestegen als het aanbod want de hooggeschoolden zijn amper minder gaan verdienen terwijl hun aanbod toch met een ijzingwekkend tempo toenam. Hoger opgeleiden gaan sinds 1989 echter weer meer verdienen. De vraag naar geschoolden stijgt op dit moment dus weer sneller dan het aanbod. In Tinbergen's woorden: de race tussen scholing enerzijds en technologie plus vrijhandel anderzijds wordt verloren door scholing.

Het gevolg is een toenemende tweedeling op de arbeidsmarkt tussen hoger en lager opgeleiden. Bij ongewijzigd beleid heeft dit bittere consequenties. Hooggeschoolde lonen zullen de lucht ingaan vanwege hun grotere schaarste, terwijl de inkomenspositie van laaggeschoolden verder zal worden ondermijnd door aanhoudende internationale concurrentie. Werkloosheid onder laaggeschoolden zal bovendien toenemen als hun lonen niet kunnen zakken vanwege het minimumloon of de laagste CAO-schalen. Als Nederland de inkomensvloer in de arbeidsmarkt wil handhaven moeten er dus twee dingen gebeuren: minder aanbod van laaggeschoolden en voldoende werk voor laaggeschoolden.

Meer opleiding is de gulden weg om kwetsbare groepen voldoende productief maken zodat ze niet tot de bedelstaf worden veroordeeld. Op zeer jonge leeftijd (2 jaar) moet worden begonnen met scholing, met name voor achterstandsgroepen. Alleen dan kan

massale schooluitval van kwetsbare leerlingen in het vmbo worden gestopt. Op hogere leeftijd zijn scholing- en trainingsprogramma's niet rendabel en vergroten nauwelijks de kansen op werk. Meer scholing is niet alleen sociaal maar ook economisch efficiënt. Omdat beter geschoolden meer gaan verdienen neemt het financiële rendement op investeringen in onderwijs toe. De kwaliteit van het hoger onderwijs moet bovendien verbeteren via hogere collegegelden waarvoor geleend kan worden met een sociaal leenstelsel.

Toch is scholing alleen niet voldoende om de onderkant van de arbeidsmarkt te blijven beschermen. De onstuimige naoorlogse groei in het opleidingspeil kan nooit meer worden gerealiseerd. Van ieder geboortecohort stroomt momenteel bijna de helft naar de hogeschool of de universiteit. Daarvan valt ongeveer een derde uit. Het opleiden van schlemielen tot ingenieurs zou tot enorme efficiëntieverliezen leiden.

Het minimumloon zal dan ook moeten verdwijnen en de laagste CAO-schalen zullen moeten zakken terwijl een inkomensafhankelijke belastingkorting (*Earned Income Tax Credit*) het netto inkomen van werknemers toch op peil houdt. Alleen dan kan de werkgelegenheid voor laaggeschoolden op peil blijven terwijl tegelijkertijd de inkomensvloer in de arbeidsmarkt in tact blijft.

Voor een deel kan de belastingkorting betaald worden uit bespaarde uitkeringsgelden. Maar de belastingdruk zal ook onvermijdelijk verschuiven naar de hogere inkomens. Dit heeft nadelen voor de economie omdat scholings- en carrièreprikkelers voor de bovenkant verminderen.

Laat de onderhandelaars bij de regeringsformatie doordrongen zijn van de ernst van de nieuwe sociaal-economische kwestie. Alle zeilen dienen te worden bijgezet om het lot van de laaggeschoolden te verbeteren zonder de bronnen van onze welvaarts-groei af te knippen. Stoppen met technologische innovatie, het sluiten van de grenzen of handelsprotectionisme is het kind met het badwater weggoeien.

Aanbodvriendelijk sociaal beleid is vereist om de inkomensvloer in de arbeidsmarkt te behouden: meer scholing, afschaffing van het minimumloon en daling van laagste CAO-schalen bij gelijktijdige lastenverlichting voor de onderkant. Tegen beter weten én marktkrachten in proberen om het minimum te handhaven zal uitsluitend leiden tot een onderklasse van uitkeringsafhankelijke laaggeschoolden.